

Резултатно-ориентиран подход за обучение

Светлозар Цанков, М. Теодосиева

Abstract: Outcomes based education (OBE) is: a process that involves the restructuring of curriculum, assessment and reporting practices in education to reflect the achievement of high order learning and mastery rather than the accumulation of course credits". OBE embodies the idea that the best way to learn is to first determine what needs to be achieved.

Key words: education outcomes curriculum.

ВЪВЕДЕНИЕ

Резултатно-ориентираният подход за обучение представлява модел на обучение, подкрепящ идеята, че обучаемите трябва да показват, че „знаят и могат да правят” [3]. Това е практически начин за поддържане на стандарти и подобряване на преподаването [1]. Стандартите са ясно определени, преподаването е гъвкаво с цел спазване на тези стандарти, а оценяването е средство за проверка как са изпълнени стандартите [5].

„Обучението, базирано на резултата от него (ОБР) е процес, който включва реструктуриране на учебния план, оценка и поетапно докладване с цел постигане на високо ниво на обучение и добър краен резултат, а не натрупване на кредити за курса” (Tucker, B 2004) [8].

Основната цел на този метод е да улесни обучаемите чрез повишаване на знания, развиване на умения и положително влияещи нагласи, ценности и преценки. ОБР възплащава идеята, че най-добрият начин да се научи нещо е първо да се определи какво трябва да се постигне. Веднъж щом крайната цел (продукт или резултат) е определена, могат да се търсят стратегии, процеси, техники и други начини и средства за постигане на целта.

1. Същност и философия на ОБР

ОБР се определя като „...цялостен подход към организирането и провеждането на образователна система, която е фокусирана върху и определена от успешните демонстрации на знания на всеки един обучаем” [10]. Това е подход на планиране, изпълнение и оценка, който изисква ръководители, преподаватели и обучаеми да насочат вниманието и усилията си към желаните резултати от обучението [6] и да бъдат отговорни към това, което се случва [9].

Според R. Killen ОБР може да се разглежда като теория (или философия) на образованието [6]. В рамките на ОБР има определен набор от убеждения и предположения относно обучение, преподавателска дейност и системните структури в рамките на дейностите, които се провеждат. W. Spady предлага три основни предположения: всички обучаеми могат да се научат и да успеят; успехът поражда успех; „учебните заведения” (училищата) контролират условията за успеха [10].

R. Killen определя два основни вида резултати. Първият включва показатели за изпълнение, измерени по отношение на резултати от тестове, степени на завършеност, наемане на работа след завършване на курса на обучение и т. н. Също така подчертава нивото на академичните резултати, свързани с овладяване на традиционен предмет, както и на други резултати, като решаване на проблеми или работа в екип.

Вторият вид резултат е по-малко осезаем и обикновено е изразен по отношение на това, което обучаемите знаят и са в състояние да извършат или са като резултат от тяхното образование.

Тези два подхода са, както W. Spady респективно нарича традиционни (основани на съдържание) и трансформационни (базирани на резултати) системи за обучение. Таблица 1 представлява фокусът на това изследване.

Таблица 1. Сравнение между стандартно обучение и ОБР

Традиционно обучение	Обучение, базирано на резултата
Пасивни обучаеми.	Активни обучаеми.
Процес на оценяване- изпит и оценка.	Текущо оценяване.
Обучение по рутина.	Критично мислене, разсъждение, размисъл и действие.
Обучение базирано на съдържанието/ разбито на отделни предмети.	Интегрирани знания, реални житейски ситуации, свързани с учебния процес.
Работа с учебници и работни листове, главна фигура-преподавател.	Главна фигура-обучаем, работа в екип.
Фиксирана учебна програма, не подлежаща на промяна.	Програмите за обучение се разглеждат като средства, които позволяват на преподавателите да бъдат иновативни и креативни в разработването на програми/дейности.
Преподавателите са отговорни за обучението - мотивирано от личността им.	Обучаемите носят отговорност за обучението си, мотивирани от постоянна обратна връзка/утвърждаване на стойност.
Акцентиране върху това, което преподавателя се надява да постигне.	Акцентиране върху крайните резултати-както разбира обучаемия
Съдържание, поставено в твърди времеви рамки.	Гъвкави времеви рамки - обучаемите работят в собствен ритъм.

2. Принципи на ОБР

Основните принципи, ръководещи ОБР подхода са четири (табл. 2). Взети заедно, те укрепват условията за успех, както за обучаемите, така и за преподавателите:

- яснота на общата концепция;
- обратно проектиране;
- високи очаквания;
- разширени възможности.

Таблица 2. Принципи на ОБР

ОБР принципи	Обяснение	Прилагане на практика
Яснота на общата концепция	Фокусиране върху това, в което обучаемите искат да бъдат успешни.	Помощ за обучаемите при развиване на компетенции. Признаване на предварително определени значими резултати. Изясняване на кратки и дългосрочни намерения на обучение.
Обратно проектиране	Дизайн на учебната програма с ясна дефиниция за значително повишаване на знанията, което обучаемите да постигнат в края на обучението си.	Разработване на системни образователни планове. Проследяване в обратна посока от точката на желаните крайни резултати. Идентичност на „градивните обучавачи блокове”. Свързано планиране, обучение и оценка на резултатите на обучаемите.
Високи очаквания	Създаване на високи, мотивиращи стандарти за представяне.	Дълбоко ангажиране с въпросите за обучението. Стремеж за по-високи от обикновено резултати
Разширени възможности	Да не се учи едно и също нещо, по същия начин в същото време.	Осигуряване на множество възможности за обучение, които съчетават нуждите на обучаемите с техниките на преподаване.

Според W. Spady [7] основният принцип на трансформационното ОБР е яснотата на общата концепция. От този принцип се прави изводът, че

разработването на учебните програми, изпълнението и оценката им следва да бъдат обвързани с резултатите, които се очаква да бъдат доказателство за знанията на обучаемите.

Съставителите на учебната програма и преподавателите трябва да идентифицират ясна обща концепция за това, което обучаемите да могат да демонстрират в края на значителен период на обучение [4]. След като тези резултати са идентифицирани, учебната програма се изработва в обратен ред на картографиране на знания и умения [2].

Обратното проектиране означава, че всички учебни и образователни дейности трябва да бъдат проектирани отново с начална точка „изходни резултати“.

Принципът на високи очаквания предполага по-високо ниво на стандартите от обикновено. Обучаемите се мотивират да завършат по-високо ниво на изпълнение [7].

Разширените възможности предвиждат гъвкав времеви подход и методологии за преподаване, съпадащи с нуждите на обучаемия, което позволява повече от една възможност за постигане на успех според R. Killen [6].

3. Цели на ОБР

W. Spady подчертава, че решението за това какво и дали обучаемите научават нещо е по-важно от това кога и с помощта на какви средства се случва този процес. Поради това той посочва две основни ключови цели за ОБР:

- Всички обучаеми трябва да бъдат успешни предвид на това, че притежават знания, умения и качества (стойности и нагласи), които се изискват, след излизане от образователната система;
- Постигане и максимизиране на избраните резултати за всички обучаеми посредством структуриране и функциониране на учебните заведения с цел да бъдат успешни.

И тъй като условията, които пряко засягат обучението, са под „контрола на образователната система“, то (обучението) зависи от готовността на преподавателите да вярват в подхода и да подкрепят обучаемите в тяхното обучение. Тъй като философията на ОБР изисква от преподавателите фокусиране в по-голяма степен върху осъществяване на резултатите в сравнение с просто предоставяне на услуга, тя се различава значително от по-традиционните форми на образование най-вече в:

- цялостния подход (рамка);
- възприятие за времето;
- как и по какво се оценяват стандартите;
- как се определя изпълнението.

4. Критерии за оценка на системата за обучение

R. Killen [6] казва, че за да бъдат полезни в системата на ОБР, критериите за оценяване трябва да отговарят на следните принципи:

- Процедурите за оценка следва да бъдат валидни - те трябва да оценяват това, което са предназначени да оценят;
- Процедурите за оценка следва да бъдат надеждни - те трябва да дават верни резултати;
- Процедурите за оценка трябва да бъдат справедливи - те не трябва да се влияят от никакви неуместни фактори, като например културен произход на обучаемия;
- Оценката трябва да отразява знания и умения, които са най-важни за усвояване от обучаемите;

- Оценката трябва да разкрие на преподавателите и отделните обучаеми нещо, което те все още не знаят, подпомагайки обучаемите до границите на тяхното разбиране и способност да приложат своите знания;
- Оценката трябва да бъде всеобхватна и недвусмислена;
- Оценката трябва да осигурява възможност на всеки обучаем да научи нещо, които са важни;
- Тъй като обучаемите са отделни личности, оценката трябва да позволява да се демонстрира тази индивидуалност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като обобщение може да се каже, че общата концепция на образованието е изместена от преподавател към обучаем. Тази промяна следователно изисква и промяна в образователната система с цел да улесни процесът на обучение. *Утвърждаването на системата ОБР е най-добрият начин за конкретен обучаем да достигне желаните резултати.* Ролята на обучаващия е да даде възможност и да насърчи всеки обучаем да постигне значителни резултати, докато той от своя страна активно участва и допринася за процеса на обучение. ОБР изисква ангажимент за непрекъснато професионално развитие и обучение.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Асенова, П. (в съавторство), Методология и технология за създаване на държавните образователни изисквания, Национален институт по образование, 2001.
- [2] Войноховска, В. Изследване влиянието на конструктивистка и съвременна високотехнологична среда като фактори за управление качеството на обучението (методически модел), Монография, Издателство Примакс-Русе, 2012.
- [3] Войноховска, В. Обучение на учители за създаване на електронни образователни ресурси, Научна конференция РУ&СУ, Русе, 28–29 октомври, 2011, с. 44-48.
- [4] Асенова, П. Построение и използване системы задач для обучения алгоритмизации в курсе информатики болгарской школы, автореф. дисс. канд. пед. наук, Москва, АПН СССР, НИИ СиМО, 1989, с. 15.
- [5] Biggs, J. B, Catherine Tang. Teaching for quality at university, Society for Research into Higher Education&Open University Press/Mc Graw-Hill Education, 2007, 335с.
- [6] Killen, R. 2000. Outcomes-Based Education: Principles and Possibilities. Unpublished manuscript. University of Newcastle, Australia: Faculty of Education. Retrieved September 11, 2004 from http://www.schools.nt.edu.au/curricbr/cf/outcomefocus/Killen_paper.pdf.
- [7] Spady, W. 1998. Paradigm lost: Reclaiming America's educational future. Arlington, VA: American Association of School Administrators.
- [8] Tucker, B. 2004. Literature Review: Outcomes-focused Education in Universities. Learning Support Network, Curtin University of Technology. Retrieved October 19, 2004, from <http://lsn.curtin.edu.au/outcomes/docs/LitReview.pdf>.
- [9] Vella, J., Berardinelli, P. & Burrow, J. 1998. How Do They Know They Know: Evaluating Adult Learning. San Francisco: Jossey-Bass.
- [10] Spady, W. 1994. Outcomes Based Education: Critical Issues and Answers. American Association of School Administration: Arlington, Virginia.

За контакти:

Ас. Светлозар Стефанов Цанков, Катедра ИИТ, Русенски университет "Ангел Кънчев", тел.: 082-888 645, e-mail: stzancov@ami.uni-ruse.bg

Докладът е рецензиран.